

**MAAKT SEKSE EEN VERSCHIL? DE RELATIE TUSSEN NEGATIEVE
DISCIPLINERING VAN OUDERS EN EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG VAN
HUN PEUTERS**

Master's thesis

Utrecht University

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies

S.J.M. van der Heyden (6255841)

C.M. Portengen

M. Verhoeven

31-05-2021

4464 woorden

Abstract

Objective: The use of negative discipline by parents can have negative consequences for their children. The aim of the current study is to examine the relationship between parents' negative discipline and the externalizing behavior of toddlers. In addition, the moderation of the sex of the parent or the sex of the child is examined.

Method: 461 parents of Dutch children aged 18 – 48 months have filled out the Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire and Child Behavior Checklist. Based on their answers on these questionnaires, the negative discipline and externalising behaviour were investigated.

Results: A single variance analysis (ANOVA) revealed that boys had a higher degree of externalizing behavior than girls. Following this, a paired samples t-test showed no significant difference in the degree of negative discipline between fathers and mothers. A hierarchical multiple regression was carried out, which showed that negative discipline of mothers led to more externalizing behavior. This relationship was stronger for boys than for girls. However, there was no significant relationship found between externalizing behavior and negative discipline of fathers when moderated by sex.

Conclusions: Gender and negative discipline are predictors of externalizing behavior in toddlers. The relationship between externalizing behavior and negative discipline was significant in the mother-son dyade. However, the findings of the current survey are difficult to generalize due to violation of assumptions and withdrawal of respondents. Nevertheless, it can be concluded that parents unconsciously discriminate in the sex of their children and therefore raise them differently.

Samenvatting

Doel: Het gebruik van negatieve discipline door ouders kan negatieve gevolgen hebben voor hun kinderen. Het doel van de huidige studie is om de relatie tussen negatieve discipline van ouders en het externaliserende gedrag van peuters te onderzoeken. Hierbij wordt gekeken of de sekse van de ouder of de sekse van het kind een verschil maakt.

Methode: 461 ouders van Nederlandse kinderen met de leeftijd van 18 – 48 maanden hebben de Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire en Child Behavior Checklist ingevuld. Aan de hand van deze vragenlijsten werden de negatieve discipline en het externaliserend gedrag onderzocht.

Resultaten: Een enkelvoudige variantieanalyse (ANOVA) toonde dat jongens een hogere mate van externaliserend gedrag vertoonden dan meisjes. Vervolgens werd een paired samples t-test gebruikt waaruit geen significant verschil in de mate van negatieve discipline tussen vaders en moeders bleek. Een hiërarchische meervoudige regressie toonde dat negatieve discipline van moeders tot meer externaliserend gedrag leidde. Dit verband was sterker voor jongens dan voor meisjes. Geen significante relatie was gevonden tussen externaliserend gedrag en negatieve discipline van vaders wanneer gemodereerd werd door sekse.

Conclusie: Sekse en negatieve discipline zijn voorspellers voor externaliserend gedrag bij peuters. Het gevonden verband tussen externaliserend gedrag en negatieve discipline was significant in de moeder-zoon dyade. De uitkomsten van het huidige onderzoek zijn door schending van assumpties en uitval van respondenten echter lastig te generaliseren. Desondanks kan geconcludeerd worden dat ouders onbewust discrimineren in de sekse van hun kinderen en hen daarom anders opvoeden.

**MAAKT SEKSE EEN VERSCHIL? DE RELATIE TUSSEN NEGATIEVE
DISCIPLINERING VAN OUDERS EN EXTERNALISEREND PROBLEEMGEDRAG VAN
HUN PEUTERS**

De peutertijd is een gevoelige periode waarin kinderen vele ontwikkelingen doormaken (Verhoeven, 2017). In de peutertijd begint de sociaal-emotionele ontwikkeling zich te vormen en zoeken kinderen meer contact met hun omgeving (Caulfield, 1996). In deze gevoelige periode laten kinderen steeds meer ongewenst gedrag zien. Zo bestaat een grotere kans dat zij meer externaliserend probleemgedrag vertonen en minder vaak luisteren naar ouders (Schulz et al., 2019). Discipline is een manier voor ouders om ongewenst gedrag van hun kind te beïnvloeden en ongepast gedrag te ontmoedigen (Rothbaum & Weisz, 1994; Smith, 1967). Om het ongewenste gedrag van hun kinderen te sturen, kunnen ouders negatieve discipline toepassen. Negatieve disciplinering omvat fysieke straf (slaan), psychologische controle (verbale straf) en inconsistente discipline (Locke & Prinz, 2002; Stormshak et al., 2000). Het gebruik van negatieve discipline kan echter veel negatieve gevolgen hebben, waaronder een vergrote mate van externaliserend gedrag bij kinderen (Verhoeven et al., 2010). In de huidige studie wordt bekeken of geslacht van kind en ouders mogelijk invloed hebben op de mate van negatieve discipline, externaliserend gedrag en de eventuele relatie tussen deze.

Onder externaliserend probleemgedrag verstaat men problematiek die naar buiten toe wordt geuit, bijvoorbeeld agressie, opstandigheid, impulsiviteit, ongehoorzaamheid en vernielzuchtige gedragingen (Achenbach & Edelbrock, 1978; Batum & Yagmurlu, 2007). Jongens lijken over het algemeen meer externaliserend probleemgedrag te vertonen dan meisjes (Prinz, 2004). Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat zich tot aan de leeftijd van vier jaar geen significante sekseverschillen voordoen bij het vertonen van externaliserend probleemgedrag (Achenbach, 1993; Keenan & Shaw, 1994; Rose et al., 1989; Lahey et al., 1999; Smeekens et al., 2007). Volgens Anthony (1970) en Piaget & Cook (1952) is vier jaar de leeftijd waarop kinderen worden geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingsbehoeften en taken. Tijdens deze overgangperiode zijn kinderen kwetsbaar voor invloed van buitenaf en voor ontwikkeling van psychologische problemen en externaliserend probleemgedrag (Rose et al., 1989). Jongens vertoonden na vierjarige leeftijd tot tien keer meer externaliserend probleemgedrag dan meisjes (Crijnen et al., 1997; Kazdin, 1987; Smeekens et al., 2007; Stevens, 2014). Een mogelijke verklaring voor het verschil in externaliserend gedrag bij jongens en meisjes is dat volwassenen vaak op een andere manier omgaan met kinderen van verschillende geslachten, wat kan bijdragen tot verschillen in externaliserend probleemgedrag (Keenan & Shaw, 1994).

Deze andere manier van omgang kan plaatsvinden in de discipline van ouders. Uit onderzoek blijkt dat vaders over het algemeen restrictiever zijn in hun opvoeding dan moeders (McKinney & Renk, 2008) en eerder geneigd zijn gebruik te maken van negatieve disciplineren (Gryczkowski et al., 2010; Mandara et al., 2012; Metsäpelto, & Pulkkinen, 2003). Hiertegenover staan echter de onderzoeken van Mackenbach et al (2014) en Majdandžić et al (2016) waarbij geen significante verschillen te zien waren in de disciplineringsstechnieken van ouders. Tevens vond de meta-analyse van Endendijk et al (2016) weinig significante verschillen in de disciplineringsstechnieken van ouders, zij vonden dat moeders meer gebruik maakten van negatieve discipline bij hun zoons dan vaders. De verandering in gezinsklimaten kan invloed hebben gehad op het verschil in onderzoeken, aangezien de onderzoeken waaruit bleek dat geen significante verschillen te zien waren in de disciplineringsstechnieken van ouders uit latere jaren komen dan de onderzoeken die wel een verschil vonden. Ouders die meer betrokken zijn in de opvoeding zijn minder geneigd zijn om negatieve discipline te gebruiken (Durrant, 2007). Omdat vaders in de laatste decennia een steeds grotere rol hebben gekregen in de opvoeding van hun kinderen (Duyvendak & Stavenuiter, 2006) zou dat verklaren dat zij minder gebruik maken van negatieve discipline in latere jaren.

Negatieve disciplineringsmethoden zouden de ontwikkeling van een peuter negatief kunnen beïnvloeden. Volgens de sociale leertheorie van Bandura (1973) gebruiken kinderen de mechanismen van modellering, imitatie en bekrachtiging om nieuw gedrag aan te leren. Als ouders regelmatig negatieve discipline gebruiken, kunnen kinderen dit gedrag imiteren en leren om maladaptieve strategieën te gebruiken. Shaw en collega's (2000) beschrijven een leermechanisme, sociale beloning, dat samenhangt met het mechanisme van bekrachtiging van Bandura (1973). Zij stellen dat kinderen in hun negatieve gedrag kunnen worden versterkt wanneer ouders hun kinderen afwijzen of strategieën voor negatieve discipline gebruiken (Shaw et al., 2000). Dit komt door de aandacht die ze van hun ouders krijgen, kinderen zien de aandacht als een beloning.

Uit onderzoek blijkt dat negatieve disciplineren inderdaad gerelateerd is aan externaliserende gedragsproblemen bij jonge kinderen (Verhoeven et al., 2010; Bechet al, 2016; Daniel et al., 2016; Deater-Deckard et al, 1998; Dodge & Pettit, 2003; Gershoff, 2002 ; Rothbaum & Weisz, 1994). Jonge kinderen die consequent fysieke discipline ervaren, lopen een verhoogd risico op externaliserende problemen en laten vaak minder pro-sociaal gedrag zien (Bechet al, 2016; Daniel et al., 2016; Deater-Deckard et al, 1998; Dodge & Pettit, 2003; Gershoff, 2002; Rothbaum & Weisz, 1994). Ook blijkt dat het ervaren van fysieke straffen voor het vijfde levensjaar gerelateerd is aan meer externaliserende gedragsproblemen in de basisschoollleeftijd (Choe et al, 2013; Keiey et al., 2001).

Over het algemeen zijn ouders sneller geneigd fysieke straffen te gebruiken bij jongens dan bij meisjes (Block, 1978; Kochanska et al., 2009; Kuczynski, 1984) wat leidt tot een verhoogde mate van externaliserend gedrag bij jongens op basisschoolleeftijd (Bakermans-Kranenburg & Van IJzerdoorn, 2007; Lansford et al., 2011; Van Zeijl, 2007). Sociale leertheorieën stellen dat het gebruik van fysieke en harde controle een model biedt voor agressief gedrag. Dit kan bijdragen aan verhoogde niveaus van agressief gedrag bij jongens in vergelijking met meisjes (Endendijk et al., 2016). Endendijk en collega's (2016) vonden tevens dat moeders meer gebruik maakten van negatieve discipline bij hun zoons dan vaders. Uit meta-analytisch onderzoek blijkt bovendien dat de relatie tussen externaliserend probleemgedrag en opvoeding van ouders sterker is voor de moeder-zoon dyade (Rothbaum & Weisz, 1994). De reden voor de sterkere effecten voor moeders dan voor vaders was dat in de meeste gezinnen moeders de eerstelijnsverzorgers waren.

Door deze prominente rol van moeders in de opvoeding van peuters, is literatuur voornamelijk gericht op de rol van moeders (Lesniowska et al., 2016; Sanders & Woolley, 2005). Er is beperkt onderzoek gedaan naar de rol van vaders in de opvoeding. Hierdoor is nog veel onduidelijk over het verschil in opvoedgedrag tussen vaders en moeders en de relatie met het externaliserend probleemgedrag van kinderen (Simons & Conger, 2007). Vaders hebben in de laatste decennia echter een steeds grotere bijdrage geleverd in de opvoeding van kinderen (Duyvendak & Stavenuiter, 2006). Het is zodoende van belang de kennis over de invloed van vaders op de opvoeding uit te breiden. Verder is het van belang onderzoek te doen bij peuters. Het lijkt aannemelijk dat jongens gevoeliger zijn voor negatieve disciplineren dan meisjes (Leve et al., 2005; Lansford et al., 2011) en dat ze vanaf hun vierde levensjaar vaker externaliserend probleemgedrag vertonen (Achenbach, 1993; Keenan & Shaw, 1994; Rose et al., 1989; Lahey et al., 1999; Smekens et al., 2007). Onderzoek is echter voornamelijk gericht op kinderen in de basisschoolleeftijd. Dit terwijl de peupertijd de periode is dat kinderen de meeste tijd in hun thuisomgeving zijn en ouders een grote invloed op hun gedrag hebben (Marceau et al., 2013) en dat kinderen kwetsbaarder zijn voor omgevingsinvloeden (Rose et al., 1989).

Het doel van het huidige onderzoek is om de relatie tussen negatieve disciplineren van ouders en het externaliserende gedrag van peuters verder te bestuderen. De onderzoeksvraag is dan ook: Is het gebruik van negatieve disciplineren door ouders gerelateerd aan het externaliserende probleemgedrag van hun peuters en maakt de sekse van de ouder of de sekse van het kind hierbij een verschil? Deze onderzoeksvraag kan opgedeeld worden in vier delen: 1) Verschillen jongens en meisjes in de mate van externaliserend gedrag dat zij vertonen? Hierbij worden geen significante verschillen in de mate van externaliserend gedrag van jongens en meisjes op deze jonge leeftijd verwacht, in overeenstemming met eerdere studies (Achenbach, 1993; Keenan & Shaw, 1994; Rose

et al., 1989; Lahey et al., 1999; Smeekens et al., 2007). 2) Verschillen vaders en moeders in de mate van negatieve disciplineren die zij vertonen? Hierbij worden, op basis van recente studies, weinig verschillen verwacht in de mate waarin vaders en moeders gebruik maken van negatieve disciplineren, (Endendijk et al., 2016; Mackenbach et al., 2014; Majdandžić et al., 2016). 3) Bestaat een relatie tussen negatieve disciplineren en externaliserend gedrag? Op basis van eerder onderzoek wordt verwacht dat negatieve disciplineren gerelateerd is aan meer externaliserend probleemgedrag bij peuters (Bakermans-Kranenburg & Van IJzerdoorn, 2007; Lansford et al., 2011; Van Zeijl, 2007). 4) Is deze mogelijke relatie anders voor de verschillende samenstellingen van de ouder-kind dyade (vader/zoon, vader/dochter, moeder/zoon, moeder/dochter)? Er wordt verwacht dat het verband tussen externaliserend probleemgedrag en negatieve discipline vooral sterk is bij de moeder-zoon dyade (Rothbaum & Weisz, 1994). Tussen de overige dyades worden weinig verschillen verwacht.

Methode

Participanten

De data van dit onderzoek zijn afkomstig van 461 Nederlandse gezinnen met een vader, moeder, zoon en/of dochter. Inclusiecriteria waren dat de ouders een kind tussen 0-6 jaar opvoeden. Ouders werden geëxcludeerd als zij onvoldoende de Nederlandse taal beheersten om de verschillende vragenlijsten te beantwoorden. De totale steekproef bestond uit ouders van 461 kinderen. Deze ouders waren tussen de 22 en 50 jaar oud ($M_{moeder} = 33.58$, $SD_{moeder} = 4.23$; $M_{vader} = 35.71$, $SD_{vader} = 4.84$). De kinderen waren tussen de 18 en 48 maanden oud ($M = 32.00$, $SD = 8.77$). Van deze 461 kinderen waren 220 jongen en 241 meisje.

Procedure

De dataverzameling voor deze cross-sectionele studie vond plaats van 2010 tot 2012 en is uitgevoerd door bachelor- en masterthesis studenten van de Universiteit Utrecht. Via kinderdagverblijven, peuterspeelzalen, scholen en eigen netwerk zijn ouders met behulp van een gemaksteekproef benaderd. Dit werd gedaan met een wervingsbrief waarin het doel van het onderzoek, de procedure, de vertrouwelijkheid en de vrijwilligheid rondom deelname werden uitgelegd. Nadat ouders zich hadden aangemeld werden vragenboekjes samengesteld op basis van de leeftijd van het kind. Dit omdat verscheidene afgenomen vragenlijsten verschillende leeftijdsversies kennen. Deze vragenlijsten inclusief een instructie werden vervolgens met een antwoordenvolp naar de ouders gestuurd. Bij alle ouders zijn de Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ), Nijmeegse Ouder Stress Index - Korte versie (NOSIK), Child Behavior Checklist 1,5-5 jaar (CBCL), Children's Behavior Questionnaire (CBQ) en de Early

Children's Behavior Questionnaire (ECBQ) afgenomen. In dit onderzoek zijn alleen de antwoorden op de CECPAQ en CBCL bestudeerd.

Meetinstrumenten

Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire. Om de mate van negatieve disciplineren van ouders te meten is de CECPAQ afgenomen (Verhoeven et al, 2017). De CECPAQ is een oudervragenlijst voor veelvoorkomend gedrag in vijf domeinen van ouderschap die centraal staan in de vroege kinderjaren (Verhoeven et al, 2017). De vijf schalen van de CECPAQ zijn ondersteuning, stimulatie, structuur, negatieve discipline en positieve discipline. Voor het huidige onderzoek is alleen de schaal 'negatieve disciplineren' meegenomen. Deze schaal betreft de mate van fysiek, verbaal en psychologisch agressieve bestraffing. Een voorbeeld van een vraag op deze schaal is: Als mijn kind niet aan mijn verwachtingen voldoet, zeg ik dat hij/zij zich moet schamen. Op een 6-punts Likertschaal gaven ouders de frequentie van gedrag aan van "1 = nooit" tot "6 = altijd". Binnen de dataset voor het huidige onderzoek was de Cronbach's alpha .86, $\alpha = .78$ voor moeders en $\alpha = .83$ voor vaders. Deze worden gezien als een hoge scores (Cronbach, 1951).

Child Behavior Checklist. Om de mate van externaliserend probleemgedrag van het kind te meten, werd gebruik gemaakt van de CBCL (Achenbach, 1999). In deze vragenlijst zijn ouders gevraagd hun antwoorden te baseren op het gedrag van het kind gedurende de zes maanden voorafgaand aan de test (Achenbach, 1999). In dit onderzoek zijn alleen de 24 items van de schaal 'externaliserende problemen' meegenomen. De subschalen regelovertrekend gedrag en agressief gedrag vormen samen deze schaal voor externaliserend gedrag. De subschaal regelovertrekend gedrag meet antisociaal gedrag zoals liegen, stelen, spijbelen, vandalisme en drugsgebruik. De subschaal agressief gedrag meet fysieke agressie en buitensporige woede. Een voorbeeld van een vraag op de schaal 'externaliserende problemen' is: Valt mensen lichamelijk aan. Elk item is beoordeeld op een 3-punts frequentieschaal ("0 = helemaal niet", "1 = een beetje of soms" en "2 = duidelijk of vaak"). Uit onderzoek blijkt dat de CBCL een goede validiteit en betrouwbaarheid heeft (Achenbach et al., 2008). In de huidige dataset was de betrouwbaarheid hoog ($\alpha = .93$) (Cronbach, 1951), $\alpha = .91$ voor moeders en $\alpha = .90$ voor vaders.

Analyse

Voorafgaand aan de analyse is gekeken of sprake was van uitbijters. Hierna zijn de variabelen gecentreerd om de multicollineariteit te verminderen. Vervolgens zijn de assumpties van normaliteit, homoscedasticiteit en multicollineariteit gecontroleerd. Als eerste is een enkelvoudige variantieanalyse (ANOVA) uitgevoerd om te onderzoeken of jongens en meisjes verschillen in hun mate van externaliserend gedrag. Hierbij was de afhankelijke variabele externaliserend gedrag en de onafhankelijke variabele de sekse van het kind. Vervolgens werd een paired samples t-test

uitgevoerd om te beoordelen of vaders en moeders verschillen in hun mate van negatieve discipline. Hierna zijn twee meervoudige regressies uitgevoerd, een voor vaders en een voor moeders, om het verband tussen negatieve disciplinerende en externaliserend probleemgedrag te onderzoeken met sekse als moderator. In beide analyses was de afhankelijke variabele het externaliserend probleemgedrag en de onafhankelijke variabelen geslacht van het kind en negatieve disciplinerende van moeder (regressieanalyse 1) en vader (regressieanalyse 2). Deze meervoudige regressies zijn uitgevoerd in twee stappen. Bij de eerste stap is gekeken naar de relatie tussen negatieve disciplinerende, sekse van het kind en externaliserend probleemgedrag. Bij de tweede stap werd de interactie variabele tussen sekse en negatieve discipline toegevoegd. Bij de analyses werd een α van .05 gehanteerd als significantieniveau. Wanneer de verschillen significant waren, werd tevens gekeken naar de effectgrootte. Onder de 0.10 werd gesproken van een klein effect, vanaf 0.30 van een gemiddeld effect en boven de 0.50 van een groot effect (Field, 2013).

Resultaten

Data Inspectie

De dataset bestond uit 461 gezinnen. Er deden meer moeders dan vaders mee aan het onderzoek, en bij de vaders die meededen waren er veel die de CBCL niet hadden ingevuld. Dit leidde tot 286 missende rapportages bij vaders op de CBCL. In de gebruikte dataset was weinig verschil tussen de rapportages van vaders ($M = .40$, $SD = .26$) en moeders ($M = .42$, $SD = .28$), en uit onderzoek blijkt dat vader- en moeder-rapportage over hun kinderen vaak dichtbij elkaar liggen (Grietens et al., 2004). Hierom is gebruik gemaakt van moeder-rapportage voor de variabele externaliserend gedrag. Bij moeders misten 19 rapportages op de CBCL. Deze zijn opgevuld met de data van de vaders uit hetzelfde gezin. Als de data van vader ook ontbrak, is het gezin uit de dataset gehaald en niet meegenomen in de analyse ($n = 13$). De dataset bestond hierna uit 448 gezinnen.

Vervolgens werden de assumpties gecontroleerd. Uit de scatterplot kon worden opgemaakt dat de homoscedasticiteit niet volledig wordt gewaarborgd. De Shapiro-Wilk test en de Levene's test waren beide significant, waardoor niet gesproken kan worden van normale verdeling en homoscedasticiteit van de residuen. De variabelen zijn getransformeerd om te kijken of dit de assumpties zou verbeteren. Dit gaf geen verbetering in de normaliteit en homoscedasticiteit. Een boxplot wees uit dat de schending van normaliteit mogelijk werd veroorzaakt door een uitbijter op de CECPAQ. De significante uitbijter is gewindsorized (Tabachnick & Fidell, 2012), dit had geen effect op de normaliteit. De analyses zijn eerst uitgevoerd met de uitbijter en vervolgens uitgevoerd met de gecorrigeerde variabele. Dit maakte geen verschil in de uitkomsten van de analyses, deze zijn daarom met uitbijter gerapporteerd.

Beschrijvende Statistieken

Voor de beschrijvende statistiek, zie tabel 1. Hierin zijn de verdelingen van het gemiddelde, de standaardafwijking en het minimum en maximum voor de variabelen externaliserend gedrag, negatieve discipline vader en negatieve discipline moeder weergegeven.

Tabel 1

Verdeling gemiddelde, standaardafwijking, minimum en maximum voor de variabelen externaliserend gedrag, negatieve discipline vader en negatieve discipline moeder uitgesplitst in jongens en meisjes (N=448)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>min.</i>	<i>max.</i>
Externaliserend gedrag	.43	.28	.00	1.54
Jongens	.47	.31	.00	1.54
Meisjes	.38	.25	.00	1.46
ND moeder	1.77	.47	.67	4.33
Jongens	1.80	.46	.67	3.33
Meisjes	1.74	.48	.83	4.33
ND vader	2.08	.47	.92	4.58
Jongens	2.12	.45	1.08	3.25
Meisjes	2.10	.49	.92	4.58

Noot. ND= negatieve discipline. *M* = gemiddelde, *SD* = standaardafwijking

Toetsende statistiek

Uit de ANOVA bleek dat de mate van externaliserend gedrag gerelateerd was aan het geslacht van het kind, $F(1, 445) = 11.91, p = .001, \eta^2 = 0.03$. Jongens ($M = .47, SD = .31$) hadden gemiddeld een hogere mate van externaliserend gedrag dan meisjes ($M = .38, SD = .25$).

Een paired samples t test is gebruikt om de gemiddelde mate van negatieve discipline van moeders ($M= 1.77, SD= 0.47$) en vaders ($M= 2.09, SD= .47$) te vergelijken. Over het algemeen lieten vaders gemiddeld een score van .012 (CI [-0.02, 0.05]) meer zien in hun mate van negatieve discipline dan moeders, maar dit verschil was niet significant ($p= .567$).

Moderatie

Uit de eerste stap van de regressie analyse bleek dat sekse van het kind en negatieve discipline van de moeder samen 9,7% van de variantie in externaliserend gedrag verklaarde, $R^2 = .10$, adjusted $R^2 = .09$, $F(2, 425) = 22,92$, $p < .001$. Dit wordt als een klein effect gezien ($f^2 = .11$). Negatieve discipline van de moeder bleek een voorspeller van externaliserend gedrag ($\beta = .16$; $t(425) = 5.62$; $p < .001$). Dit wordt als een medium effect gezien ($f^2 = .27$). Negatieve discipline van moeders leidt tot meer externaliserend gedrag. Ook sekse bleek een significante voorspeller van externaliserend gedrag ($\beta = -.09$; $t(425) = -3.42$; $p = .001$). Dit is een klein effect ($f^2 = -.17$). Jongens tonen meer externaliserend gedrag dan meisjes.

In stap 2 werd de interactie tussen sekse van het kind en externaliserend gedrag toegevoegd. De interactie variabele leidde tot een significante toename van 1,4% van de variatie in externaliserend gedrag, $\Delta R^2 = .01$, $\Delta F(1, 424) = 6.49$, $p = .011$. In totaal verklaarde het model na toevoeging van deze interactie 11,1% van de variantie in externaliserend gedrag, $R^2 = .11$, adjusted $R^2 = .11$, $F(3, 424) = 17,64$, $p < .001$. De interactievariabele bleek een significante voorspeller te zijn van negatieve discipline ($\beta = -.14$; $t(424) = -2.55$; $p < .05$). Dit is een klein effect ($f^2 = .12$). Hieruit kon geconcludeerd worden dat er een significant verband bestaat tussen negatieve discipline van moeders en externaliserend gedrag, wanneer wordt gemodereerd voor sekse. Zoals te zien is in figuur 1, leidt negatieve discipline van moeders tot meer externaliserend gedrag en is het verband sterker voor jongens dan voor meisjes.

Voor een overzicht van de niet gestandaardiseerde- en gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten en de squared semi-partial correlaties voor elke voorspeller, zie Tabel 2.

Tabel 2

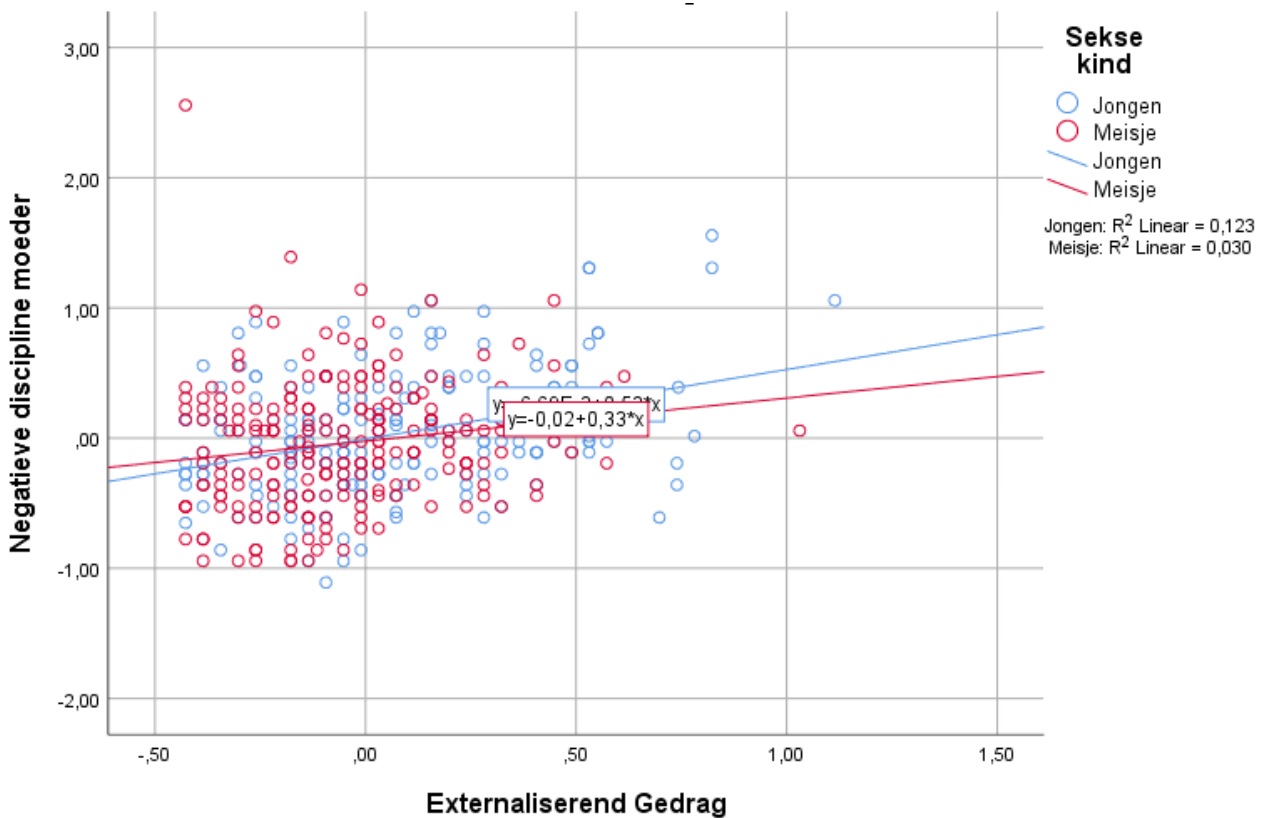
Niet gestandaardiseerde- (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten en squared semi-partial correlaties (sr^2) voor elke voorspeller in stap 1 en 2 met externaliserend gedrag als afhankelijke variabele (N=427)

<i>Variabele</i>	<i>B[95% BI]</i>	<i>β</i>	<i>t(df)</i>	<i>sr^2</i>
Stap 1				
ND moeder	.16 [.10, .21]*	.26	5.62	.07
Sekse	-.09 [-.14, -.04]*	-.16	-3.42	-.02

Stap 2

ND moeder	.23 [.15, .31]*	.39	5.70	.07
Sekse	-.09 [-.14, -.04]*	-.16	-3.47	-.03
Sekse*ND moeder	-.14 [-.25, -.03]*	-.17	-2.55	-.01

Noot. ND= negatieve discipline. BI = betrouwbaarheidsinterval. * $p < .001$

Figuur 1. Interactie tussen negatieve discipline moeder, externaliserend gedrag en sekse kind

Sekse van het kind en negatieve discipline van vader voorspelden samen 5,3% van de variantie in externaliserend gedrag, $R^2 = .05$, adjusted $R^2 = .05$, $F(2, 430) = 12.15$ $p < .001$, zoals gebleken uit de eerste stap van de regressieanalyse voor de negatieve discipline van vader. Dit wordt als een klein effect gezien ($f^2 = .1$) (Cohen, 1988). Negatieve discipline bleek een voorspeller

van externaliserend gedrag ($\beta = .82$; $t(430) = 2.90$; $p < .05$) en leidde tot meer externaliserend gedrag. Dit is een klein effect ($f^2 = .15$). Ook sekse bleek een significante voorspeller van externaliserend gedrag ($\beta = -.10$; $t(430) = -3.76$; $p < .001$). Dit is een klein effect ($f^2 = -.19$). Jongens toonden meer externaliserend gedrag dan meisjes.

De interactie variabele leidde tot een niet significante toename van 0,3% van de variatie in externaliserend gedrag, $\Delta R^2 = .00$, $\Delta F(1, 429) = 1.25$, $p = .229$. Het model na toevoeging van deze interactie verklaarde in totaal 5,7% van de variantie in externaliserend gedrag, $R^2 = .06$, adjusted $R^2 = .05$, $F(3, 4269) = 8.59$, $p < .001$. De interactievariabele bleek geen significante voorspeller te zijn van negatieve discipline ($\beta = -.07$; $t(429) = -1.20$; $p > 0.5$). Er was geen significant verband tussen negatieve discipline van vader en externaliserend gedrag, wanneer werd gemodereerd voor sekse.

Voor een overzicht van de niet gestandaardiseerde- en gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten en de squared semi-partial correlaties voor elke voorspeller, zie Tabel 3.

Tabel 3

Niet gestandaardiseerde- (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten en squared semi-partial correlaties (sr^2) voor elke voorspeller in stap 1 en 2, met externaliserend gedrag als afhankelijke variabele (N=432)

<i>Variabele</i>	<i>B[95% BI]</i>	<i>β</i>	<i>t(df)</i>	<i>sr^2</i>
Stap 1				
ND vader	.08 [.03, .14]*	.14	2.90	.02
Sekse	-.10 [-.15, -.05]*	-.18	-3.76	-.03
Stap 2				
ND vader	.12 [.04, .20]*	.20	2.82	.02
Sekse	-.10 [-.15, -.05]*	-.18	-3.74	-.03
Sekse*ND vader	-.07 [-.18, -.04]	-.09	-1.20	-.00

Noot. ND= negatieve discipline. BI = betrouwbaarheidsinterval

* $p = < .001$

Discussie

Het doel van het huidige onderzoek was om de relatie tussen negatieve disciplineren van ouders en het externaliserende gedrag van peuters te bestuderen. Tevens werd daarbij onderzocht of de sekse van de ouder of de sekse van het kind hierbij een modererende factor was. De onderzoeksvraag van het huidige onderzoek was dan ook: Is het gebruik van negatieve disciplineren door ouders gerelateerd aan het externaliserende probleemgedrag van hun peuters en maakt de sekse van de ouder of de sekse van het kind hierbij een verschil? Deze onderzoeksvraag werd opgedeeld in vier delen.

Als eerste werd gekeken naar de verschillen in de mate van externaliserend gedrag tussen jongens en meisjes. Hierbij werd gezien eerdere onderzoeken verwacht dat geen significante verschillen te vinden zouden zijn in de mate van externaliserend gedrag van jongens en meisjes op deze jonge leeftijd (Achenbach, 1993; Keenan & Shaw, 1994; Rose et al., 1989; Lahey et al., 1999; Smeekens et al., 2007). Uit huidig onderzoek is echter gebleken dat jongens meer externaliserend gedrag vertonen dan meisjes, ook in de peutertijd. Volgens Endendijk et al. (2016) wordt er op jonge leeftijd echter al gebruik gemaakt van negatieve discipline bij jongens, terwijl dit minder gebruikt wordt bij de opvoeding van meisjes. Dit gebruik van negatieve discipline biedt een model voor agressief gedrag bij kinderen (Bandura, 1973; Endendijk et al., 2016). Aangezien jongens deze negatieve discipline vaker ervaren dan meisjes, kan het zijn dat zij op deze jonge leeftijd al begonnen zijn met het imiteren van agressief gedrag dat hun ouders vertonen.

Als tweede werd bestudeerd of vaders en moeders verschillen in hun mate van negatieve disciplineren. In overeenstemming met de verwachting is er in dit onderzoek geen verschil gevonden in de mate van negatieve disciplineren van vaders en moeders (Mackenbach et al., 2014; Majdandžić et al., 2016). Vaders en moeders maken evenveel gebruik van negatieve discipline. Endendijk et al. (2016) vonden wel een verschil in de mate van negatieve discipline van ouders. Zij maakten echter gebruik van een grotere leeftijdscategorie (0-18 jaar) en keken naar observaties van gedrag, wat maakt dat zij kwalitatief onderzoek deden terwijl huidig onderzoek kwantitatief was. Dit zou het verschil in uitkomsten kunnen verklaren.

Als derde werd gekeken of een relatie bestaat tussen negatieve disciplineren en externaliserend gedrag. De verwachting was dat negatieve disciplineren gerelateerd is aan meer externaliserend probleemgedrag bij peuters. Uit huidig onderzoek blijkt dat negatieve discipline inderdaad positief gerelateerd was aan externaliserend gedrag, in overeenstemming met eerdere literatuur (Bakermans-Kranenburg & Van IJzendoorn, 2007; Lansford et al., 2011; Van Zeijl, 2007). Negatieve discipline van vaders en moeders leidde tot meer externaliserend gedrag bij hun peuters.

Het gebruik van negatieve discipline biedt een model voor agressief gedrag (Endendijk et al., 2016). Kinderen die blootgesteld worden aan negatieve discipline laten hierdoor meer externaliserend gedrag zien.

Als laatste werd onderzocht of de relatie tussen externaliserend gedrag en negatieve discipline anders is voor de verschillende samenstellingen van de ouder-kind dyade. Er werd verwacht dat het verband vooral sterk is bij de moeder-zoon dyade. Uit huidig onderzoek komt naar voren dat geen significant verband is tussen negatieve discipline van vader en externaliserend gedrag wanneer wordt gemodereerd voor sekse, maar dat ditzelfde verband wel significant is bij moeders. In overeenstemming met eerder onderzoek (Rothbaum & Weisz, 1994), kwam uit huidig onderzoek naar voren dat negatieve discipline van moeders leidde tot meer externaliserend gedrag en dit verband sterker was voor jongens dan voor meisjes. Ouders maken bewust of onbewust onderscheid in de sekse van hun kinderen in de opvoeding en gebruiken meer negatieve discipline bij jongens (Block, 1978; Kochanska et al., 2009; Kuczynski, 1984). Jongens laten meer probleemgedrag zien als zij worden onderworpen aan deze negatieve discipline (Bakermans-Kranenburg & Van IJzerdoorn, 2007; Van Zeijl, 2007). De reden voor de sterkere effecten voor moeders dan voor vaders kan zijn dat in de meeste gezinnen moeders de nog steeds eerstelijnsverzorgers zijn (Rothbaum & Weisz, 1994; Ryan et al., 2019; Videon, 2005).

Eerder onderzoek keek vooral naar het externaliserend gedrag van oudere kinderen. Uit huidig onderzoek blijkt echter dat er op jongere leeftijd al onderscheid wordt gemaakt tussen jongens en meisjes. Dit onderscheid heeft invloed op de mate van externaliserend gedrag dat vertoond wordt. Preventies en interventies zouden zodoende in de peutersjeden al ingezet kunnen worden, waardoor tijdige hulp geboden kan worden. Wanneer externaliserend probleemgedrag te zien is bij jongens kan gekeken worden naar de disciplinerings technieken van hun moeder en kan gerichte hulp en ondersteuning geboden worden.

Limitaties en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Alhoewel gebruik is gemaakt van een grote steekproef, zijn de data in het huidige onderzoek lastig te generaliseren. Bij het inspecteren van de data voor het uitvoeren van de analyses was een schending van normaliteit en homoscedasticiteit te zien. De schendingen van normaliteit en homoscedasticiteit betekenen dat de resultaten van dit onderzoek met voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden. Dit komt doordat de resultaten van de steekproef mogelijk niet overeen zouden komen met resultaten van de algemene doelgroep (Altman & Bland, 1995). Tevens zijn bij het invullen van deze vragenlijsten gezinnen geweest waarbij alleen de moeder mee deed aan het onderzoek en hebben ouders sommige vragenlijsten wel, maar andere vragenlijsten niet ingevuld. Hierdoor ontstond er een grote mate van uitval in de data set en moesten missende

waardes verwijderd worden. Dit kan zorgen voor een vertekening van de resultaten (Rispen & Goor, 2000). Tot slot is er gebruik gemaakt van zelfrapportages. Hierdoor zou het kunnen dat de metingen van negatieve disciplineren vertekend zijn (Rassin, 2004). Ouders kunnen, om sociale taboe die het negatief disciplineren van kinderen met zich meebrengt (van der Zalm, 2009), sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven (Rassin, 2004).

Binnen de huidige studie wordt een specifieke factor in het gevonden verband bestudeerd: sekse. In vervolgonderzoek zouden meerdere factoren, zoals leeftijd en sociaaleconomische status, bestudeerd kunnen worden om breder inzicht te krijgen in het gevonden verband. Eerdere onderzoeken keken vooral naar externaliserend gedrag tijdens de basisschool leeftijd. Het huidige onderzoek legde de focus op de peutertijd. Er is echter weinig informatie beschikbaar over hoe externaliserend gedrag bij beide leeftijdscategorieën zich tot elkaar verhouden. Het zou wellicht interessant zijn te onderzoeken of peuters meer geneigd zijn tot externaliserend gedrag na het ervaren van negatieve discipline van ouders dan kinderen van basisschool leeftijd. Om de uitval en sociaal wenselijke antwoorden in vervolgonderzoek en de daarmee lastig generaliseerbaarheid tegen te gaan zou kwalitatief onderzoek aanbevolen worden. Het onderzoek van Endendijk et al. (2016) maakte gebruik van observaties en had andere bevindingen dan het huidige onderzoek. Bij observaties kan de negatieve discipline en het externaliserend gedrag direct waargenomen worden (Reulink & Lindeman, 2005) en zijn onderzoekers niet meer afhankelijk van zelfrapportage. Tevens is de onderzoeker meer betrokken met de gezinnen die participeren in het onderzoek, waardoor ouders een band met hen opbouwen en uitval minder voor zal komen (Reulink & Lindeman, 2005).

Eindconclusie

Negatieve disciplineren en sekse zijn voorspellers voor externaliserend gedrag. Het gevonden verband tussen externaliserend gedrag en negatieve discipline was significant bij de moeder-zoon dyade. De data in het huidige onderzoek zijn door schending van assumpties en uitval van respondenten echter lastig te generaliseren. Desondanks kan geconcludeerd worden dat negatieve discipline van moeders positief gerelateerd is aan externaliserend gedrag en dit sterker is voor jongens dan voor meisjes. Het is verstandig preventief te werken aan deze moeder-zoon interacties en wanneer nodig interventies in te zetten. Het moet ouders duidelijk gemaakt worden dat zij wellicht onbewust onderscheid maken tussen zonen en dochters en ze hierdoor anders behandelen in de opvoeding.

Referenties

- Achenbach, T. M. (1993). Taxonomy and comorbidity of conduct problems: Evidence from empirically based approaches. *Development and Psychopathology*, 5(1-2), 51-64. <https://doi.org/10.1017/S0954579400004259>
- Achenbach, T. M. (1999). The Child Behavior Checklist and related instruments. *The use of Psychological Testing for Treatment Planning and Outcomes Assessment*, 429–466.
- Achenbach, T. M., Becker, A., Döpfner, M., Heiervang, E., Roessner, V., Steinhausen, H. C., & Rothenberger, A. (2008). Multicultural assessment of child and adolescent psychopathology with ASEBA and SDQ instruments: Research findings, applications, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(3), 251-275. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01867.x>
- Achenbach, T. M., & Edelbrock, C. S. (1978). The classification of child psychopathology: A review and analysis of empirical efforts. *Psychological Bulletin*, 85(6), 1275-1301.
- Altman, D. G., & Bland, J. M. (1995). Statistics notes: The normal distribution. *BMJ*, 310, 298. <https://doi.org/10.1136/bmj.310.6975.298>
- Anthony, E. J. (1970). The behavior disorders of childhood. *Carmichael's Manual of Child Psychology*, 2, 667-764.
- Bandura, A. (1973). *Aggression. A Social Learning Analysis*. Prentice Hall.
- Becht, A. I., Prinzie, P., Deković, M., Van den Akker, A. L., & Shiner, R. L. (2016). Child personality facets and overreactive parenting as predictor of aggression and rule-breaking trajectories from childhood to adolescence. *Development and Psychopathology*, 28(1), 399-413. <https://doi.org/10.1017/S095457941500057>
- Block, J. H. (1978). Another look at sex differentiation in the socialization behaviors of mothers and fathers. *The Psychology of Women: Future Directions in Research*, 29-87.
- Caulfield, R. (1996). Social and emotional development in the first two years. *Early Childhood Education Journal*, 24(1), 55-58. <https://doi.org/10.1007/BF02430553>
- Choe, D. E., Olson, S. L., & Sameroff, A. J. (2013). The interplay of externalizing problems and physical and inductive discipline during childhood. *Developmental Psychology*, 49(11), 2029. <https://doi.org/10.1037/a0032054>
- Crijnen, A. A. M., Achenbach, T. M., & Verhulst, F. C. (1997). Comparisons of problems reported by parents of children in 12 cultures: Total problems, externalizing, and internalizing. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(9), 1269-1277. <https://doi.org/10.1097/00004583-199709000-00020>

- Criss, M. M., Pettit, G. S., Bates, J. E., Dodge, K. A., & Lapp, A. L. (2002). Family adversity, positive peer relationship and children's externalizing behavior: A longitudinal perspective on risk and resilience. *Child Development, 73*(4), 1220-1237. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00468>
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika, 16*(3), 297-334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Daniel, E., Madigan, S., & Jenkins, J. (2016). Paternal and maternal warmth and the development of prosociality among preschoolers. *Journal of Family Psychology, 30*(1), 114-124. <https://doi.org/10.1037/fam0000120>
- Deater-Deckard, K., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Pettit, G. S. (1998). Multiple risk factors in the development of externalizing behavior problems: Group and individual differences. *Development and Psychopathology, 10*(3), 469-493. <https://doi.org/10.1017/S0954579498001709>
- Dodge, K. A., & Pettit, G. S. (2003). A biopsychosocial model of the development of chronic conduct problems in adolescence. *Developmental Psychology, 39*(2), 349-371. <https://doi.org/10.1037//0012-1649.39.2.349>
- Durrant, J. E. (2007). *Positive discipline: What it is and how to do it*. Save the Children Sweden Southeast Asia and the Pacific.
- Duyvendak, J. W., & Stavenuiter, M. (2006). Werkende vaders en zorgende mannen. De mogelijkheid van verandering. *Beleid en Maatschappij, 33*(1), 6-15.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS*. Sage publications.
- Endendijk, J. J., Groeneveld, M. G., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Mesman, J. (2016). Gender-differentiated parenting revisited: Meta-analysis reveals very few differences in parental control of boys and girls. *PLoS One, 11*(7). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0159193>
- Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin, 128*(4), 539-579. <https://doi.org/10.1037//0033-2909.128.4.539>
- Grietens, H., Onghena, P., Prinzie, P., Gadeyne, E., Van Assche, V., Ghesqui`ere, P., & Hellinck, W. (2004). Comparison of mothers', fathers', and teachers' reports on problem behavior in 5- to 6-year-old children. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 26*(2), 137-146. <https://doi.org/10.1023/B:JOBA.0000013661.14995.59>
- Gryczkowski, M. R., Jordan, S. S., & Mercer, S. H. (2010). Differential relations between mothers' and fathers' parenting practices and child externalizing behaviour. *Journal of Child and Family Studies, 19*(5), 539-546. <https://doi.org/10.1007/s10826-009-9326-2>

- Hill, J. (2002). Biological, psychological and social processes in the conduct disorders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(1), 133–164.
<https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1111/1469-7610.00007>
- Kazdin, A. E. (1995). *Conduct Disorders in Childhood and Adolescence*, 9. Sage.
- Keenan, K., & Shaw, D. (1994). The development of aggression in toddlers: A study of low-income families. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 22(1), 53-77
<https://doi.org/10.1007/BF02169256>
- Keiley, M. K., Howe, T. R., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Pettit, G. S. (2001). The timing of child physical maltreatment: A cross-domain growth analysis of impact on adolescent externalizing and internalizing problems. *Development and Psychopathology*, 13(4), 891–912. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.2.349>
- Kochanska, G., Barry, R. A., Stellern, S. A., & O’bleness, J. J. (2009). Early attachment organization moderates the parent–child mutually coercive pathway to children’s antisocial conduct. *Child Development*, 80(4), 1288-1300. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01332.x>
- Kuczynski, L. (1984). Socialization goals and mother–child interaction: Strategies for long-term and short-term compliance. *Developmental Psychology*, 20(6), 1061-1073.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.20.6.1061>
- Lahey, B. B., Waldman, I. D., & McBurnett, K. (1999). Annotation: The development of antisocial behavior: An integrative causal model. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40(5), 669–682. <https://doi-org.proxy.library.uu.nl/10.1111/1469-7610.00484>
- Lansford, J. E., Criss, M. M., Laird, R. D., Shaw, D. S., Pettit, G. S., Bates, J. E., & Dodge, K. A. (2011). Reciprocal relations between parents’ physical discipline and children’s externalizing behavior during middle childhood and adolescence. *Development and Psychopathology*, 23(1), 225-238. <https://doi.org/10.1017/S0954579410000751>
- Lesniowska, R., Gent, A., & Watson, S.(2016). Maternal fatigue, parenting self-efficacy, and overreactive discipline during the early childhood years: A test of a mediation model. *Clinical Psychologist*, 20(3), 109-118. <https://doi.org/10.1111/cp.12056>
- Leve, L. D., Kim, H. K., & Pears, K. C. (2005). Childhood temperament and family environment as predictors of internalizing and externalizing trajectories from ages 5 to 17. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33(5), 505–520. <https://doi.org/10.1007/s10802-005-6734-7>
- Locke, L. M., & Prinz, R. J. (2002). Measurement of parental discipline and nurturance. *Clinical Psychology Review*, 22(6), 895-929. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(02\)00133-2](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(02)00133-2).

- Mackenbach, J. D., Ringoot, A. P., Van Der Ende, J., Verhulst, F. C., Jaddoe, V. W., Hofman, A., Jansen, P. W., & Tiemeier, H. W. (2014). Exploring the relation of harsh parental discipline with child emotional and behavioral problems by using multiple informants. The generation R study. *PloS One*, 9(8). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0104793>
- Majdandžić, M., de Vente, W., & Bögels, S. M. (2016). Challenging parenting behavior from infancy to toddlerhood: Etiology, measurement, and differences between fathers and mothers. *Infancy*, 21(4), 423-452. <https://doi.org/10.1111/infa.12125>
- Mandara, J., Murray, C. B., Telesford, J. M., Varner, F. A., & Richman, S. B. (2012). Observed gender differences in African American mother-child relationships and child behavior. *Family Relations*, 61(1), 129-141. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00688.x>
- Marceau, K., Hajal, N., Leve, L. D., Reiss, D., Shaw, D. S., Ganiban, J. M., ... & Neiderhiser, J. M. (2013). Measurement and associations of pregnancy risk factors with genetic influences, postnatal environmental influences, and toddler behavior. *International Journal of Behavioral Development*, 37(4), 366-375. <https://doi.org/10.1177/0165025413489378>
- McKinney, C., & Renk, K. (2008). Differential parenting between mothers and fathers: Implications for late adolescents. *Journal of Family Issues*, 29(6), 806-827. <https://doi.org/10.1177/0192513X07311222>
- Metsäpelto, R. L., & Pulkkinen, L. (2003). Personality traits and parenting: Neuroticism, extraversion, and openness to experience as discriminative factors. *European Journal of Personality*, 17(1), 59-78. <https://doi.org/110.1002/per.468>
- Piaget, J., & Cook, M. T. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. <https://doi/10.1037/11494-000>
- Prinzie, P. (2004). Externaliserend probleemgedrag en opvoeding bij kinderen van vier tot negen jaar. *Kind en Adolescent*, 25(2), 55-67. <https://doi.org/10.1007/BF03060907>
- Rassin, E. (2004). De waarde van het woord over het belang van zelfrapportages voor de psychologie. *PSYCHOLOOG-AMSTERDAM-*, 39(1), 10-16.
- Reulink, N., & Lindeman, L. (2005). Kwalitatief onderzoek. *Participerende Observatie, Documentanalyse, Interviewen*.
- Rispens, S., & Goor, H. V. (2000). Een vertekend beeld van de maatschappij? Een onderzoek naar selectieve uitval in een telefonische enquête ten gevolge van onderdekking en nonrespons. *Sociologische Gids*, 47(6), 448-474.
- Rose, S. L., Rose, S. A., & Feldman, J. (1989). Stability of behavior problems in very young children. *Development and Psychopathology*, 1(1), 5-19. <https://doi.org/10.1017/S0954579400000213>

- Ross, H., Tesla, C., Kenyon, B., & Lollis, S. (1990). Maternal intervention in toddler peer conflict: The socialization of principles of justice. *Developmental Psychology*, 26(6), 994.
- Rothbaum, F., & Weisz, J. R. (1994). Parental caregiving and child externalizing behavior in nonclinical samples: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 116(1), 55-74. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.1.55>
- Ryan, R. M., Martin, A., & Brooks-Gunn, J. (2019). Is one good parent good enough? Patterns of mother and father parenting and child cognitive outcomes at 24 and 36 months. *Parenting: Science and Practice*, 211-228. <https://doi.org/10.1080/15295192.2006.9681306>
- Sanson, A., Prior, M., Smart, D., & Oberklaid, F. (1993). Gender differences in aggression in childhood: Implications for a peaceful world. *Australian Psychologist*, 28(2), 85-92. <https://doi.org/10.1080/00050069308258881>
- Stormshak, E. A., Bierman, K. L., McMahon, R. J., & Lengua, L. J. (2000). Parenting practices and child disruptive behavior problems in early elementary school. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(1), 17-29. https://doi.org/10.1207/S15374424jccp2901_3
- Shaw, D. S., Keenan, K., & Vondra, J. I. (1994). Developmental precursors of externalizing behavior: Ages 1 to 3. *Developmental Psychology*, 30(3), 355-364. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.30.3.355>
- Simons, L. G., & Conger, R. D. (2007). Linking mother-father differences in parenting to a typology of family parenting styles and adolescent outcomes. *Journal of Family Issues*, 28(2), 212-241. <https://doi.org/10.1177/0192513X06294593>
- Smekens, S., Riksen-Walraven, J. M., & Van Bakel, H. J. A. (2007). Multiple determinants of externalizing behavior in 5-year-olds: A longitudinal model. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35(3), 347-361. <https://doi.org/10.1007/s10802-006-9095-y>
- Smith, N. (1967). Psychology and child discipline. *Child and Family*, 6(1), 29-41.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2012). *Using Multivariate Statistics*, 6. Harper Collins.
- van der Zalm, G. (2009). Achtergronden van huiselijk geweld. *Bijblijven*, 25(5), 8-15. <https://doi.org/10.1007/BF03087649>
- Van Zeijl, J., Mesman, J., Stolk, M. N., Alink, L. R. A., van Ijzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., Juffer, F., & Koot, H. M. (2007). Differential susceptibility to discipline: The moderating effect of child temperament on the association between maternal discipline and early childhood externalizing problems. *Journal of Family Psychology*, 21(4), 626-636. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.4.626>
- Verhoeven, M., Deković, M., Bodden, D., & Van Baar, A.L. (2017) Development and initial validation of the comprehensive early childhood parenting questionnaire (CECPAQ) for

parents of 1–4 year-olds, *European Journal of Developmental Psychology*, 14(2), 233-247.

<https://doi.org/10.1080/17405629.2016.1182017>

Verhoeven, M., Junger, M., Aken, C. van, Deković, M., & van Aken, M. A. G. (2010). Mothering, fathering, and externalizing behavior in toddler boys. *Journal of Marriage and Family*,

72(2), 307-317. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.0070>

Verhulst, F.C., & Van der Ende, J. (2013). *Handleiding ASEBA Vragenlijsten voor leeftijden 6 tot en met 18 jaar*:

Videon, T. M. (2005). Parent-child relations and children's psychological well-being: Do dads

matter?. *Journal of family issues*, 26(1), 55-78. <https://doi.org/10.1177/0192513X04270262>

Bijlage 1

Voor mijn dataverzameling heb ik meegewerkt aan een onderzoek waarbij werd gekeken naar de neurale activiteit bij ouders en het verband met gender socialisatieprocessen van ouders. Hierbij werd tijdens een huisbezoek een hersenfilmpje gemaakt en werden ouders geobserveerd terwijl zij met hun zoon en dochter bezig waren. Mijn taak was het filmen van de ouders terwijl zij met de kinderen speelden of een platenboek bekeken. Het was hierbij belangrijk om iedereen goed in beeld te houden, zodat de gefilmde taken later geobserveerd en gecodeerd konden worden. Ik heb drie keer mee mogen gaan, voordat een strenge lock-down de huisbezoeken stopzette. Met mijn minor Gender Studies als achtergrond, ben ik altijd geïnteresseerd geweest in de manier waarop gender en sekse eigen gedrag en gedrag van anderen kan beïnvloeden, en vice versa. In dit onderzoek kon ik gericht observeren hoe ouders met kinderen van verschillende geslachten omgingen. Ik heb dit tevens mee kunnen nemen in mijn stage activiteiten. Bij thuisobservaties voor diagnostiek kijk ik sinds dit onderzoek niet alleen naar de algemene omgang tussen ouders en kinderen, maar ook hoe zij omgaan met kinderen van verschillende geslachten. Dit heeft mij meer inzicht gegeven in de verwachtingen die ouders van hun kinderen kunnen hebben en de eventuele druk die kinderen hierdoor van hun ouders kunnen ervaren. Ik ben mij meer bewust van de impact van gender in de opvoeding.

Om de rest van mijn dataverzamelingsuren te behalen, werk ik mee aan de opzet van een nieuw onderzoek. Wij zijn momenteel informatie aan het verzamelen over de relatie tussen ouderlijke attributies en gender socialisatie. Hier schrijven wij een onderzoeksvoorstel over. Persoonlijk ben ik zeer geïnteresseerd in de relatie tussen ouderlijke verwachtingen op het gebied van academische prestaties en gender socialisatie. Ik heb al meerdere papers geschreven over de relatie tussen de verwachtingen van leerkrachten en de leerprestaties van leerlingen. Hierbij heb ik mij vooral verdiept in de self-fulfilling prophecy. Ik heb hierbij echter nog niet eerder gekeken naar de rol van de verwachtingen van ouders. Dit standpunt geeft mij een aanvullend inzicht in de factoren die meespelen bij leerprestaties van kinderen.